

## KURUMSAL RAPORLAMANIN EVRİLME SÜRECİNE İLİŞKİN BİR İRDELEME

### *AN EXAMINATION ON THE EVOLUTION PROCESS OF CORPORATE REPORTING*

Yrd.Doç.Dr. Sevgi AYDIN\*

#### ÖZ

Bilindiği gibi çeşitli isimlerle hazırlanan kurumsal raporların temel amacı bilgi üretmektir. Kurumsal raporlar vasıtasıyla üretilen bilgi, raporun türüne göre farklı kullanıcılara karar desteği sağlamak amacıyla sunulmaktadır. Kurumsal rapor türlerinden biri olan sürdürülebilirlik raporları, işletmelerin fiziksel ve sosyal çevreleriyle tüm etkileşimlerini içeren ve bütün işletme paydaşlarına sunulmak üzere hazırlanan raporlardır. İşletmelerin finansal bilgileri ile finansal olmayan bilgilerinin tek bir raporda sunulması temelinde ortaya çıkan entegre raporlama, sürdürülebilirlik raporlarının finansal raporlarla bütünleştirilmesi anlamına mı gelmektedir? Bu çalışmanın amacı; klasik kurumsal raporlamanın evrilme sürecinin, unsurları ve boyutları itibariyle irdelemesini yapmaktır.

**Anahtar Sözcükler:** Sürdürülebilirlik Raporlaması, Entegre Raporlama, Sermaye Öğeleri, Değer Yaratma

#### ABSTRACT

As commonly known, the main purpose of corporate reporting which is prepared with various names is to produce information. Information that is produced via corporate reports is presented to different users according to the type of report to obtain support for decisions. The sustainability reports which is one type of corporate report are prepared to be presented to all corporate shareholders and they also cover all of the corporation's interactions with its physical and social environment. Does integrated reporting which is functional in the presentation of both the financial and non-financial information in a one report also mean the unification of sustainability reports with financial reports? The aim of this study is to examine the evolution process of classical corporate reports with respect to its factors and dimensions.

**Keywords:** Sustainability Reporting, Integrated Reporting, The Capitals, Value Creation

\* Kadir Has Üniversitesi, UBF, Muhasebe ve Finans Yönetimi Bölümü

## GİRİŞ

Finansal tablolar; muhasebe sistemi içinde kaydedilen ve toplanan bilgilerin, belirli zaman aralıklarıyla, bu bilgileri kullanacak olanlara iletilmesini sağlayan araçlardır (Akdoğan ve Tenker, 1998). Muhasebe faaliyetleri sonucunda, üretilen finansal raporlar; işletmelerin ekonomik faaliyetlerini izlemede, analiz, yorum ve değerlendirmede ortak dil olarak kullanılmaktadır (Türker, 2011). Finansal raporlamanın temel amacı; karar vericilere bilgi sunmak iken, bu raporların son yıllarda, tüm tarafların bilgi ihtiyacını karşılamada yetersiz kaldığı yönünde eleştirel görüşler sıkça dile getirilmektedir. Finansal raporlarla ilgili en sık karşılaşılan eleştirilerden biri, bu raporların sosyal, çevresel ve diğer kurumsal konuları içermemeleriyle ilgilidir.

Son yıllarda kurumsal bilgilerin kullanıcıları; kurumsal raporların yararlılığı, kapsayıcılığı ve etkinliği konusunda giderek artan ölçüde endişe duyduklarını ifade etmektedirler. Bu raporların özellikle, kurumsal faaliyetlerin performansını yeterli duyarlılıkta ve açıklıkta yansıtmadığına ilişkin görüşler giderek artırmaktadır. Yani yetersiz kurumsal raporlama; kurumsal hataların nedeni değildir ama potansiyel risklerin vurgulanması için gerekli olan sinyalleri maskeleymektedir (SAICA, 2013).

Muhasebe, genellikle önemli ölçüde kısıtlanmış, kapalı bir sistem olarak kabul edilmesine rağmen, aslında diğer sistemlerden bağımsız olarak faaliyet göstermektedir. Muhasebe ekonomik sistemlerin yanı sıra bireyler, gruplar, topluluklar, toplumlar, milletler ve doğal çevrenin insan dışındaki elemanları ile doğrudan ilgili olan sosyal, politik ve etik sistemler ile de etkileşim içindedir. Geleneksel muhasebe bu etkileşimleri göz ardı etmektedir (Gray vd., 1996).

1980’li yıllardan itibaren, sosyal ve çevresel etkilerin yoğun olarak tartışılmaya başlanmasıyla, klasik finansal tabloların, işletmelerin gerçek durumunu yansıtmada yetersiz olduğu görülmüştür. Böylece, finansal tabloların yanında yönetimin açıklamalarına, çevresel raporlara, kurumsal yönetim ve ücretlendirmeye ilişkin bilgiler de yayımlanmaya başlamıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde çevresel raporlar sürdürülebilirlik raporlamasına dönüşmüştür. Günümüzde ise, entegre (tümleşik) raporlama kavramı ortaya çıkmaktadır (Yanık ve Türker, 2012). Bu çalışma kapsamında, kurumsal raporlamanın yukarıda sözü edilen aşamaları incelenmekte ve bu bağlamda gelişim süreci ve evrimi açıklanmaktadır.

## 1. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK RAPORLAMASI

İşletmelerin sosyal sorumluluğuna ilişkin ilk tanımlama 1953 yılında Bowen tarafından yapılmıştır. Bowen (1953) iş adamlarının, toplumun değer ve amaçlarıyla örtüşen sosyal sorumluluk faaliyetleriyle ilgilenmeleri gerektiğini savunmuştur. Ancak 1960 ve 1970’li yıllarda profesyonel muhasebeciler ve akademisyenler, muhasebecinin görevinin bilanço ve gelir tablosu hazırlamanın ötesine geçemeyeceğini tartışmışlardır; bu dönemde birçok ekonomist ise, işletmenin faaliyetleri için sosyal sorumluluk taşıyamayacağını ve işletmenin tek amacının kâr etmek olduğunu ileri sürmüştür (Friedman, 1970; Kestigian, 1991). Buna karşın Carroll (1979), işletmelerin yalnızca ekonomik ve yasal yükümlülüklerinin olmadığını, topluma karşı bunların ötesinde sorumluluklarının olduğunu savunmuştur. Bu tartışmalar sonucunda bugün, artık işletmelerin varlıklarını sürdürebilmeleri için, sosyal sorumluluğun önemi kabul edilmektedir.

İşletme dünyasındaki “kâr etme” ve “sosyal sorumluluk” ikilemi sonucunda, sürdürülebilirlik kavramı önem kazanmıştır (Gray vd., 1996). Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu 1987 yılında yayınladığı Brundtland Raporu’nda sürdürülebilirliği “bugünkü neslin ihtiyaçlarının, gelecek nesillerin ihtiyaçlarından ödün verilmeksizin karşılanması” şeklinde tanımlamaktadır (UN, 1987). Bu tanımdan da anlaşıldığı gibi sürdürülebilirliği sağlamanın yolu kaynakların etkin kullanımına dayanmaktadır. Sürdürülebilirlik; toplumun sosyal, kültürel, bilimsel, doğal ve insan kaynaklarının tümünün ihtiyatlı kullanımını sağlayan ve buna saygı duyma temelinde sosyal bir bakış yaratan katılımcı bir süreçtir (Gladwin vd., 1995). Sürdürülebilirlik kavramının özünde, kaynakların korunması ve geliştirilmesi bulunmaktadır (IUCN, 1980).

Kurumsal sürdürülebilirlik; şirketlerde uzun vadeli değer yaratmak amacıyla, ekonomik, çevresel ve sosyal faktörlerin kurumsal yönetim ilkeleri ile birlikte, işletme faaliyetlerinde ve karar mekanizmalarında dikkate alınması ve bu faktörlerle bağlantılı risklerin etkin bir biçimde yönetilmesi olarak tanımlanabilir (BIST, 2014). Kurumsal sürdürülebilirlik, işletmenin büyümesinin ve kârlılığının önemli olduğunu kabul ederken; aynı zamanda işletmenin, çevresel koruma, ekonomik gelişme, sosyal hak ve adalet gibi toplumsal amaçları izlemesini gerektirir (Wilson, 2003). Kurumsal sürdürülebilirlik için üretim ve tüketimin mümkün olduğu ölçüde sürdürülebilir olması sağlanmalıdır (Mengi ve Algan, 2003). Kurumsal sosyal sorumluluk ise, işletmelerin sürdürülebilirliğe doğru yönelmelerinin başlangıç noktasını oluşturur (Berkhout, 2005).

Kurumsal sürdürülebilirlik toplu, ekonomi ve çevreden oluşan üçlü sacayağı ile açıklanabilir. Bunlardan sadece birinin dikkate alınması hatalı kararlara ve sürdürülemezliğe yol açar. Örneğin sadece kâr marjlarına odaklanma, topluma uzun vadede sosyal ve çevresel olarak zarar verir (Strange ve Bayley, 2008). Dyllick ve Hockerts (2002) kurumsal sürdürülebilirliği, çevresel ve sosyal sürdürülebilirliğin bir karması olarak ifade ederken, kurumların kısa vadeli kazançlar yerine, uzun vadeli kazanç amacına yönelmeleri gerektiğine de vurgu yapmaktadırlar.

Küresel Raporlama Girişimi (GRI – Global Reporting Initiative), 2000 yılında kılavuz olarak ilk kapsamlı sürdürülebilirlik raporlaması çerçevesini yayınlamış ve daha sonra bu çerçeveyi yıllar içinde geliştirmiştir. GRI'nın 31 Aralık 2015 tarihinden sonra kullanılmaya başlanacak olan son kılavuzunda sürdürülebilirlik raporlaması; “kuruluşlara sürdürülebilir bir küresel ekonomi yönünde hedef belirlemede, performansın ölçümünde ve değişimin yönetiminde yardımcı olan, uzun vadeli kârlılığı; sosyal sorumluluk ve çevreye özenle birleştiren bir süreçtir ve kuruluşun ekonomik, çevresel, sosyal ve yönetimsel performansının iletilmesinin, olumlu ve olumsuz etkilerin yansıtılmasının kilit platformudur” şeklinde tanımlanmaktadır (GRI, 2013).

Kurumsal sosyal sorumluluk (sürdürülebilirlik) raporlaması, bir işletmenin fiziksel ve sosyal çevresi ile etkileşimine ilişkin finansal ve finansal olmayan bilgilerin faaliyet raporlarında veya ayrı bir raporda bildirilmesidir (Hackston ve Milne, 1996). Finansal raporlamanın doğal bir uzantısı olarak sosyal sorumluluk (sürdürülebilirlik) raporları işletmenin çevresel, ekonomik ve sosyal performansını açıklamada işletme raporlamasının kapsamını genişletmektedir (Clikeman, 2004). Burada, sürdürülebilirlik raporlaması temelinde çevresel, ekonomik ve sosyal boyutların altı çizilmekte; aynı zamanda, raporlamanın kapsamının genişlediğine dikkat çekilmektedir.

## 2. ENTEGRE RAPORLAMA

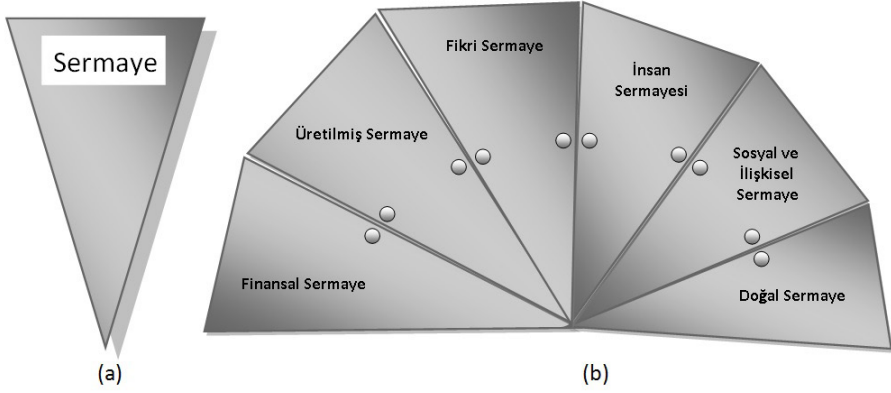
Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC), 2010 yılında düzenleyici kurumlar, yatırımcılar, şirketler, standart belirleme otoriteleri, muhasebe uzmanları ve STK'lar tarafından kurulmuş küresel bir koalisyonudur (<http://www.theiirc.org>). IIRC Aralık 2013'te yayınladığı entegre raporlama çerçevesinde entegre raporu, bir kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmayı nasıl sağlayacağını kısa ve öz bir şekilde bil-

dirilmesi olarak tanımlamaktadır (IIRC, 2013). Entegre raporlama bir anlamda, herhangi bir işletmenin finansal boyutunu oluşturan faaliyetler ile finansal olmayan kısmını oluşturan olaylar arasında ilgi kurularak ortak bir bilgi seti oluşturulmasıdır (Karğın vd., 2013).

Entegre raporlamanın amaçları; sermayenin daha etkili ve üretken şekilde dağılması amacıyla finansal sermaye sağlayan taraflara sunulan bilgilerin kalitesini artırmak; kurumsal raporlamaya, farklı raporlama yolları kullanan ve bir kuruluşun zaman içinde değer yaratma kabiliyetini maddi yönde etkileyen tüm faktörleri içeren daha birleşik ve etkili bir yaklaşım ortaya koymak; sermayenin geniş tabanı (finansal, üretilmiş, fikri, insan kaynakları, sosyal, ilişkisel ve doğal sermaye) için hesap verebilirlik ve yönetilebilirlik öğelerini güçlendirmek ve bunların birbirlerine olan bağımlılıklarının anlaşılmasını sağlamak; kısa, orta ve uzun vadede değer yaratmaya odaklanan entegre düşünce, karar verme ve harekete geçme unsurlarını desteklemektir (IIRC, 2013).

Bu yaklaşımın temel dayanağını oluşturan entegre düşünce ise, bir kuruluşun çeşitli işletme ve fonksiyonel birimleri arasındaki ilişkileri ve kullandığı ya da etkilediği sermaye öğelerini aktif şekilde hesaba katmayı öne çıkarmaktadır. Entegre düşünce; kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini etkileyen çeşitli faktörler arasındaki bağlantıyı ve bağımlılıkları hesaba katar ve bir kuruluşun faaliyetlerine ne kadar fazla dahil edilirse, bilgiler arasındaki bağlantıların yönetim raporlamasına, analizlere ve karar verme sürecine o kadar doğal bir şekilde aktarılması sağlanır (IIRC, 2013). Entegre düşüncenin temeli, sistem yaklaşımında olduğu gibi, birçok faktörün bağıllığı ve karşılıklı bağımlılığı ile paydaşlar için değer yaratarak kuruluşların uzun vadeli sürdürülebilirliğini sağlamakla ilgilidir (SAICA, 2013).

Entegre raporlamada sermaye, farklı boyutları itibariyle yeniden tanımlanmış ve çeşitli öğelere ayrılmıştır. Sermaye öğeleri, kuruluşun faaliyetleri ve sonuçları ile artan, azalan ya da dönüştürülen bir değerler stokudur. Bunlar entegre raporlama çerçevesinde finansal, üretilmiş, fikri, insan kaynakları, sosyal, ilişkisel ve doğal sermaye öğeleri olarak sınıflandırılmıştır (IIRC, 2013).



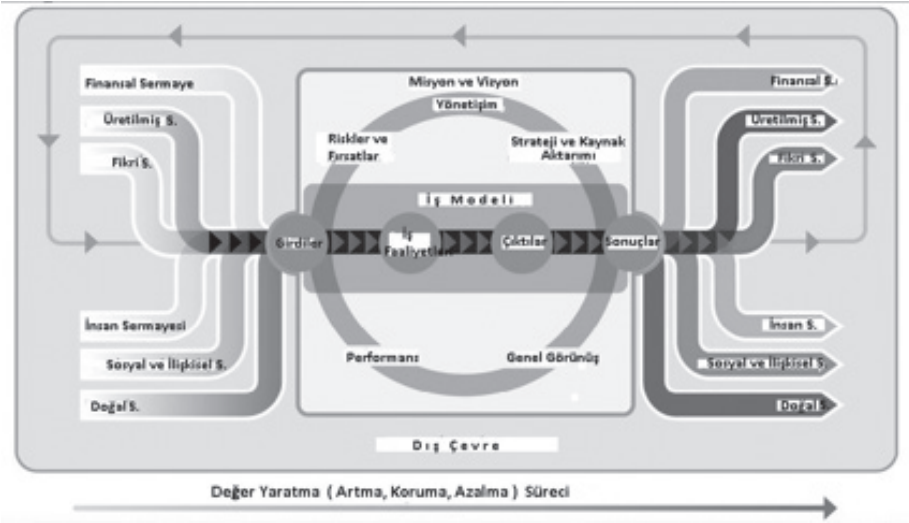
**Şekil 1: Sermaye Öğeleri (Aydın, 2015)**

Bir entegre raporun asıl amacı, finansal sermaye sağlayan taraflara bir kuruluşun zaman içinde nasıl değer yaratacağını açıklamak olarak tanımlanmaktadır (IIRC, 2013). Yani entegre raporun odağında “değer yaratma” vardır. Bir kuruluş tarafından zaman içinde yaratılan değer; kuruluşun faaliyetleri ve çıktıları tarafından, sermaye öğeleri üzerinde yaratılan artışlar, azalmalar veya dönüşümlerle kendini gösterir. Bu değer birbiriyle ilişkili iki unsur vardır (IIRC, 2013):

- Kuruluşun kendisi için yaratılan değer (finansal sermaye sağlayan taraflara finansal geri dönüş sunmaya imkân verir).
- Diğerleri (paydaşlar ve geniş anlamda toplum) için yaratılan değer.

Değer yaratma süreçleri, örgütün en önemli süreçlerini oluşturmakta, bu yüzden doğru şekilde tanımlanmaları, değişikliklerin olası etkilerinin tahmini için büyük önem taşımaktadır (Kaplan ve Norton, 2003). İşletmelerde yer alan birçok sürecin ortak amacı, değer yaratmaktır (Kaygusuz, 2005). İşletmenin değer yaratan unsurlarını belirlemeden değer yaratması mümkün değildir (Koller, 1994).

Bir kuruluşun kendisi için değer yaratma kabiliyeti, diğerleri için yarattığı değerle bağlantılıdır. Şekil 2’de gösterildiği gibi bu, finansal sermayedeki değişimlerle doğrudan ilişkili olan, müşterilere yapılan satışlar vb. ek olarak çok çeşitli faaliyetler, etkileşimler ve ilişkiler yoluyla gerçekleştirilir (IIRC, 2013).



**Şekil 2: Değer Yaratma Süreci (IIRC, 2013)**

Entegre raporlama faaliyet gösterdiği, ticari, sosyal ve çevresel bağlamda bir şirketin stratejisi, yönetim ve geleceği hakkında önemli bilgiler sağlar. Daha önceleri yayınlanan farklı türdeki raporları (finansal, yönetim, kurumsal yönetim, ücretlendirme politikası, sürdürülebilirlik vb.), işletmenin değer yaratma ve sürdürme yeteneğini açıklayan tutarlı bir bütün haline dönüştürür (Sanchez, 2013). Sanchez'in (2013) çalışmasına göre; önemli girişimlerin, bu bakış açısına sahip olmalarına rağmen, bu raporlama şekli, şu anda sürecin başında, görece az sayıda şirket tarafından benimsenmiştir ve entegre raporlamanın ülke düzeyinde yaygınlaşmasında, paydaşlar; firma düzeyinde ise firma büyüklüğü, sektör ve kârlılık önemli düzeyde etkilidir.

Entegre raporlama; itibar sağlama, işletmenin çevre ve topluma etkilerinin daha iyi anlaşılması ya da finansal ve finansal olmayan performansı arasında ilişki kurma gibi birçok avantaj sağlamaktadır (Ioana, 2014). Entegre raporlama, şirketin ekonomik, çevresel ve sosyal performanslarının paydaşlar tarafından tam anlamıyla değerlendirilmesine ve böylece şirketlerin uzun vadede, yaratılan değerın daha kolay ölçülebilmesine imkân sağlayacaktır. Eğer entegre raporlama dünya çapında başarılı bir şekilde hayata geçirilebilirse, hem şirketler hem de toplum için çok önemli bir yarar teşkil edecek olup, sağlıklı bir dünya için istikrarlı bir refah sağlanmış olacaktır (Krzus, 2012).



### 3. TARTIŞMA VE SONUÇ

GRI sürdürülebilirlik raporlaması kılavuzuna göre (2013); kuruluşun paydaşlarının beklenti ve menfaatlerine yanıt olarak öncelikli kabul ettiği unsurlar, sürdürülebilirlik raporlamasının itici gücünü teşkil etmektedir; burada paydaşlar kuruluşa katkısı olanların yanı sıra, kuruluşla başka ilişkileri olanları da içerebilmektedir. Yine aynı kılavuza göre; entegre raporlama ise, kurumsal raporlamada büyümekte ve gelişmekte olan bir eğilim olup genel olarak bir kuruluşun mali sermaye sağlayıcılarına mevcut ve gelecekteki değer yaratma süreci için esas olan kilit faktörleri entegre bir şekilde sunmayı hedeflemektedir.

Entegre raporlama yapanlar, entegre raporlarını hazırlarken sürdürülebilirlik raporlamasının temellerinden ve bildirimlerinden yola çıkarlar. Sürdürülebilirlik raporlaması kuruluşun öncelikli konularına, stratejik hedeflerine ve bu hedefleri gerçekleştirerek zaman içinde değer yaratma yeteneğinin değerlendirilmesine girdi sağlamak suretiyle kuruluşun entegre düşünce ve bildirme süreci için önem teşkil eder (GRI, 2013). Buna göre; sürdürülebilirlik raporlamasında odak tüm paydaşlar iken, entegre raporlamada ise odak kuruluşun mali sermaye sağlayıcılarıdır.

Flower (2015), IIRC'nin daha önceki taslak çalışmalarında sürdürülebilirliğe yer verilmiş olmasına rağmen, 2013'te yayınlanan kavramsal çerçevede sürdürülebilirliğin terkedildiğini öne sürmektedir. Adams (2015) ise, Flower'ın entegre raporlamayı eleştirdiği makalesinde, sürdürülebilirlik konusuna değindiğini, ancak, entegre raporlamanın temel amacının bu olmadığını savunmaktadır. Adams'a göre, aksine, belki de kurumsal başarı ve raporlamayla ilgili düşünce tarzında büyük ölçüde bir farklılaşmanın ilk aşamalarında olduğumuzun ve entegre raporlamanın, köklü değişikliklere önderlik etme potansiyeline sahip muhasebe akademisyenlerinin de sürece dahil olmasına bağlı olarak genişleyeceğinin altı çizilmektedir. Bununla birlikte, sürdürülebilirlikle ilgili kurumsal girişimlerin üst düzeyde sınırlı olarak kavranabilmekte olduğu, entegre raporlamanın bu konuda yardım edebileceği iddia edilmektedir (Adams, 2015).

Thomson'a (2015) göre; IIRC'nin finansal, çevresel, sosyal ve yönetsel bilginin açık, öznlü, tutarlı ve karşılaştırılabilir biçimde, küresel olarak kabul gören entegre raporlama çerçevesi oluşturma amacına karşı tartışmak zordur ve tek bir sermaye tanımından çoklu sermayeye, geçmişten ziyade geleceğe yönelim, geleceksel faaliyet raporlarının değerini sorgulayan çalışmalarla uyumludur. Thomson (2015), entegre raporlamanın kurumsal raporlamayı geliştirebileceğine karşı çıkmamaktadır, ancak Flower (2014) ile benzer şekilde, daha sonra çevresel ve sosyal



amaçları gerçekleştirip gerçekleştirilemeyeceğini sorgulamaktadır.

Kurumsal raporlar, tüm paydaşlar açısından anlaşılır, açık ve şeffaf bir iletişim aracı niteliğinde olmalıdır. Kurumsal raporların, son yıllarda gittikçe artan şekilde bu niteliğini kaybettiği görülmektedir. IIRC'nin (2011), S&P 500 şirketlerinin piyasa değeri bileşenleri üzerine yaptığı bir araştırmanın sonucuna göre; 1975 yılında bu şirketlerin piyasa değeri bileşenlerinin; %83'ü maddi ve finansal, %17'si diğer varlıklardan oluşurken; 2000'li yıllarda bu bileşenlerin sadece %19'u maddi ve finansal, %81'i ise diğer varlıklardan oluşur duruma gelmiştir. Bu ve benzeri çalışmalar, günümüzde hazırlanan kurumsal raporların, paydaşlara doğru ve yeterli bilgi verme fonksiyonunu yerine getirmede yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır.

İşletmelerin hazırlamakta oldukları finansal raporlar finansal bilgileri içermekte, çevresel, sosyal ve diğer kurumsal konuları içermemektedir. Bununla birlikte son yıllarda işletmelerin finansal raporlarına ek olarak, sosyal ve çevresel konuları içeren sürdürülebilirlik raporu hazırlamaları kabul görmektedir. Finansal raporlardan bağımsız olarak hazırlanan sürdürülebilirlik raporları, bu alandaki talebi kısıtlı olarak karşılayabilmektedir. Bu noktada, kurumsal raporlamanın gelişimine ve farklı bir biçim kazanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Bir tarafta; sermayenin çok boyutlu ve çok bileşenli bir kaynak olduğu tespitiyle, onun daha etkili ve üretken bir biçimde yayılışına destek sağlayan entegre raporlama; diğer tarafta da; finansal, sosyal ve çevresel boyutlara birlikte odaklanmış kurumsal sürdürülebilirlik raporlaması, kendi içerisinde tartışmalarını ve gelişimlerini sürdürmektedir. Karar vericilere ve diğer paydaşlara karar desteği sağlama, kurumsal işleyişte ve ilerleyişte ortak bir iletişim aracı olma ve nihayet bilginin derinliğini, yetkinliğini, zamanlılığını artırarak, yığın içindeki gerçekçi sinyalleri gösterebilme yeterliliğine sahip bir kurumsal raporlama sistematığının yaratılması süreci, bir evrilme olarak nitelendirilebilir. Bu bağlamda, sürdürülebilirlik raporlaması ve entegre raporlamaya ilişkin değerlendirmelerin ve tartışmaların devam etmesinin, kurumsal raporlamanın evrilme sürecine önemli ölçüde katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

## KAYNAKÇA

Adams, C.A. (2015). "The International Integrated Reporting Council: A call to Action", **Critical Perspectives on Accounting**, 27 (2015): 23-28.

Akdoğan, N. ve Tenker, N. (1998). **Finansal Tablolar ve Mali Analiz Teknikleri**, gnş. 6.bs. Gazi Ankara : Büro Kitabevi.

- Aydın, S. (2015). **Entegre Raporlama**. İstanbul : Türkmen Kitabevi.
- Berkhout, T. (2005). “Corporate Gains: Corporate Social Responsibility can be the Strategic Engine for Long-Term Corporate Profits and Responsible Social Development”, **Alternatives Journal**, 31;1 (2005): 15-18.
- BIST, 2014, **Şirketler İçin Sürdürülebilirlik Rehberi** <http://www.borsa-istanbul.com/data/kilavuzlar/surdurulebilirlik-rehberi.pdf>
- Bowen, H. (1953). **Social Responsibilities of the Businessman**. New York : Harper.
- Carroll, A.B. (1979). “A Three-Dimensional Conceptual Model of Corporate Performance”, **The Academy of Management Review**, 4;4,(1979) : 497-505.
- Clikeman, P. M. (2004). “Socially Conscious Corporation”, **Strategic Finance**, (April 2004) : 23-27.
- Dragu, I.M. ve Tiron-Tudor, A. (2014). “Research Agenda on Integrated Reporting: New Emergent Theory and Practice”, **Emerging Markets Queries in Finance and Business, Procedia Economics and Finance**, 15 (2014) : 221-227.
- Dyllick, T. ve Hockerts, K. (2002). “Beyond the Case for Corporate Sustainability”, **Business Strategy and the Environment**, 11 (2002) : 130-141.
- Flower, J. (2015). “The International Integrated Reporting Council: a Story of Failure”, **Critical Perspectives on Accounting**, 27,(2015) : 1-17
- Friedman, M. (1970). “Social Responsibility of Business”, **New York Times Magazine**, 13, (September1970) : 122-126.
- Gladwin, T. James, K. ve Krause, S.T. (1995). “Shifting Paradigms for Sustainable Development: Implications for Management Theory and Research”, **Academy of Management Review**, 20;4 (1995) : 1015-1052.
- Gray, R. Owen, D. ve Adams, C.A. (1996). **Accounting and Accountability: Changes and Challenges in Corporate Social and Environmental Reporting**, London: Prentice-Hall
- GRI (2013). “**G4 Sürdürülebilirlik Raporlaması Kılavuzları**”, <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/Turkish-G4-Part-One.pdf>
- Hackston, D. ve Milne, J.M. (1996). “Some Determinants of Social and Environmental Disclosures in New Zealand Companies”, **Accounting, Auditing and Accountability Journal**, 9;1 (1996) : 77-108.
- International Integrated Reporting Council (IIRC). (2011). **Towards Integrated Reporting: Communicating Value in the 21st Century**.

International Integrated Reporting Council (IIRC). 2013. **Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi**.

IUCN (1980). **World Conservation Strategy: Living Resource Conservation for Sustainable Development** <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/WCS-004.pdf>

Kaplan, R. ve Norton, D.P. (2003). **Balanced Scorecard: Şirket Stratejisini Eyleme Dönüştürmek**. İstanbul : Sistem Yayıncılık.

Karğın, S. Aracı, H. ve Aktaş, H. (2013) “Entegre Raporlama: Yeni Bir Raporlama Perspektifi” **Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi** 6;1 (2013) : 27-46.

Kaygusuz, S.Y. (2005). “İşletmelerde Strateji Tabanlı Sorumluluk Muhasebesi Sistemi”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 1, (2005) : 217-235.

Kestigian, M. (1991), “The Greening of Accountancy”, **Australian Accountant**, 61;8 (1991) : 20-28.

Koller, T. (1994). **What is Value Based Management?**, The McKinsey Quarterly, Number 3, New York.

Krzus, M.P. (2012). “Entegre Raporlama: Şimdi Değilse, Ne Zaman?”, **Kurumsal Yönetim Dergisi**, 16 (2012)

Mengi, A. ve Algan, N. (2003). **Küreselleşme ve yerelleşme çağında bölgesel Sürdürülebilir gelişme: AB ve Türkiye Örneği**. Ankara : Siyasal Kitabevi.

SAICA (2013). “**Integrated Thinking: an Exploratory Survey**”, <http://www.integratedreportingsa.org/Portals/0/Documents/SAICAIntegratedThinkingLandscape.pdf>

Sanchez, I.M.G. Ariza, L.R. ve Aceituno, J.V.F. (2013). “The Cultural System and Integrated Reporting”, **International Business Review**, 22, (2013) : 828-838.

Strange, T. ve Bayley, A. (2008), **Sustainable Development: Linking Economy, Society, Environment**, OECD Insights, OECD Publishing.

Thomson, J.I. (2015). “But does Sustainability Need Capitalism or an Integrated Report’ a Commentary on ‘The International Integrated Reporting Council: a Story of Failure’ by Flower”, **Critical Perspectives on Accounting**, 27(2015) : 18-22.

Türker, İ. (2011). **Türkiye’de Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) Paralelinde Yapılan Düzenlemelerin Finansal Tablo Kullanıcıları Üzerindeki Muhtemel Etkileri**. Ankara : TÜRMOB

UN, United Nations. (1987). **Report of the World Commission on Environment and Development**, General Assembly Resolution 42/187, December 1987.

Yanık, S. ve Türker, İ. (2012). “Sürdürülebilirlik ve Sosyal Sorumluluk Raporlamasındaki Gelişmeler (Tümleşik Raporlama)”, **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 47, (2012) : 291-308.

Wilson, M. (2003), “Corporate Sustainability: What is It and Where does It Come from?”, **Ivey Business Journal**, (March-April 2003) : 1-5.